

- 26 Márai Sándor: *Napló 1943–1944*. 188.
 27 Uo.: 203.
 28 Tolcsvai Nagy Gábor 1994: Szövegvariációk és szövegglobalitás Márai napló 1943–44 című művében. In. *Magyar Nyelvőr* 1994/3.
 29 Márai Sándor: *Napló 1945–1957*. 57.
 30 Uó.: *Napló 1958–1967*. 244.
 31 Uó.: *Napló 1968–1975*. 13.
 32 Uo.: 16.
 33 Uó.: *Napló 1958–1967*. 112
 34 Uó.: *Napló 1943–1944*. 163.
 35 Tolcsvai Nagy Gábor 1994: i.m. 306.
 36 Márai Sándor: *Napló 1943–1944*. 80
 37 Uo.: 81–82
 38 Uó.: *Napló 1976–1983*. 125.
 39 Uo.: 195.
 40 Uó.: *Napló 1958–1967*. 91
 41 Uó.: *Napló 1943–1944*. 134
 42 Weinreich, Uriel 1969: Problems in the Analysis of Idioms. Puhvel, J. (ed.): *Substance and Structure of Language*. Berkeley. Los Angeles.
 43 Márai Sándor. *Napló 1968–1975*. 119
 44 Vö.: Tolcsvai Nagy Gábor 1994. I.m.
 45 Márai Sándor: *Napló 1945–1957*. 229. (A kiemelés Máraié!)
 46 Uo.: 182.

Botka Ferenc

A San Gennaro vérének forrásvidékén

Úti beszámoló – kérdésekkel

Amikor az év elején még csak tervezgettem olaszországi kirándulásunk s benne nápolyi tartózkodásunk programját, muzeológusi kíváncsiságtól hajtva – a legelső helyre tettem a *San Gennaro vére*-nek, illetve a mögötte meghúzódó élményanyagok a „topográfiai” felderítését.

Ez a kíváncsiság természetesen eléggé sokrétű volt. Egyszerre szólt a dél-itáliai táj egzotikumának, amelyet korábban az egyszerű közép-európai irodalomtörténész legfeljebb csak elképzelhetett; de felcsigázta érdeklődésem a regény ajánlását követő mondat is, amely azt állította, hogy szereplői – „csak az író képzeletének alkotásai”. Ez a rejtőzködő mozdulat mindig

ingerli az olvasót, én ebben az esetben azért is hatott, mert emlékeztetett az *Egy polgár vallomásai* második kiadásának hasonló megjegyzésére, amely mögött az első kiadást követő sajtóviták és az azokban érintett egyházi személyek által kezdeményezett perek húzódnak. E személyes érintettséget elhárító gesztust olvasva óhatatlanul Lőrinczy Huba kitűnő regényelemzése jutott eszembe, amely példák tucatjain bizonyította be, hogy a regény szinte minden mozzanatának, motívumának konkrét előképük van, leírásaik sorra fellelhetők Márai naplójának nápolyi vonatkozású lapjain. E tanulmány, amely a szerző *Ambrustól Máraihoz* című kötetében jelent meg, mindezen túlmenően meggyőzően mutatja ki, hogy a *San Gennaro vére* – sajátos és bonyolult szerkezete ellenére – egyfajta én-regény, amelynek hőse valójában véve Márai; életének azok a konfliktusai, amelyeket az emigráció, a hontalanság váltott ki. – Mindezzel mélyen egyetértve, hadd tegyen hozzá az elmondottakhoz, hogy e személyes érintettség kapcsán hadd tegyen hozzá: a regényt – legalábbis első felét, amely Nápoly egyfajta szociográfiai és társadalomlélektani leírását adja – az *Egy polgár vallomásainak* egyfajta folytatásának érzem. Amely – előzményéhez hasonlóan – az önéletrajz sajátos változatának is felfogható. Olyan vallomások, amely – közvetett formában ugyan –, de a nemzetéből kiszakadt egyén hontalanságáról, új életkezdéséről, szellemi gyökéresztéséről, majd zsákutcának érzett kudarcáról szól.

Többszörös érdeklődéssel fordultam tehát a dél-olaszországi – félig már trópusinak tekinthető – természeti környezete és azon pontjai iránt, amelyek a görög-római mitológia, az *Odüsszeia* és Vergilius *Aeneis*ének cselekményéhez kapcsolódnak, s amelyek 1948 októberében Márait fogadták s egyben az európai kultúra kezdeteire emlékeztették. A felsoroltak közé kiemelt helyre emelve a Nápolyt körülölelő tengert – mérhetetlen erejével, gazdagságával és távlataival –, amellyel mint elemel hősünk megmagyarázhatatlan és ösztönös vonzalommal azonosult. – Minden együtt volt tehát ahhoz, hogy – öt évtizeddel a háta mögött – megkísérelje újrakezdeni életét, s aminek alapján joggal érezhette az itt eltöltött három és fél évet létezése egyik legszebb időszakának.

* * *

A nápolyi látogatás előkészítése, amely kerek fél évszázaddal később kívánt szembesülni a *San Gennaro vére*-nek színhelyeivel, viszonylag egyszerűnek látszott. Aprólékos pepecseléssel kijegyzeteltem a regényből a városrészek, utcanevek, templomok, nevesebb építmények, létesítmények, egyéb földrajzi helyek – s természetesen a hozzájuk kapcsolódó személyek és történések sorát, majd kiválasztottan közülük azt a néhányat, amelyek a

legjellegzetesebbek, s amelyek egy rövid látogatás alkalmával – ha úgy tesszük – kegyeletből felkereshetők.

Az első helyre természetesen a ház, a villa kívánkozott, amelyben Márai és felesége lakott, s amely a regényben is kitüntetett helyet foglal el. – Mi sem látszott könnyebbnek: megkértem Mészáros Tibor kollégámat, a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött Márai hagyaték gondozóját, adja meg az írónak küldött leveleken szereplő címet, s ha a „vegyes iratok” között akad egy korabeli várostérkép, készítsen róla másolatot. Egyik feladat sem okozott gondot. A cím mellé: Via Nicola Ricciardi 7. – térkép is került. Ám a Ricciardi utca azonosítása már bökkenővel járt. E térkép szerint – a központban, a főpályaudvar mögött található. Ez a hely azonban semmiképpen sem lehet azonos a regényben leírt zöld, ligetes környezettel. – S ekkor figyelmes lettem a címzés Nápoly mögé (és zárójelben) biggyesztett Posilippo megjelölésre, amely már közelebbi eligazítást ígért. Azt a Posilippot emelve ki, amely a regényben is többször megemlíttetik, s naplójában Márai Budapest Rózsadombjához hasonlítja. Az egykori térképen meg is találtam a városrészt, amely azonban – Budapestnél maradva – inkább a Jánoshegyhez vagy Máriaremetéhez hasonlítható: már a város peremén fekszik. Határai túl is futnak a régi térképen, s a Ricciardi utcát is hiába kerestem rajta. – Nosza, irány a térképbolt, s meg is vettem a legfrissebb Nápoly térképet. Am ezzel sem jártam sikerrel: Posilippo már-már félszigetté keskenyedő déli csücske – a tengerhez leereszkedő Marechiere kerülettel – ezen sem volt rajta. Csak egy útkönyvbeli, nagyléptékű vázlatból volt sejthető a helye.

Ilyen féltudással indultam útnak feleségemmel, s azzal a reménnyel, hogy a regény leírásai s a helybenlakók jóindulata nyomán majd csak célba jutok.

Így is lett: a szerencse ránkmosolyogni látszott. Kocsinkkal átevickéltünk Nápoly reggeli forgatagán, majd a tengerpart mentén ráfordultunk a Via Posilippora, amelyet a regény is említ. Sőt a helyi szent, az oroszlanokat megszelídítő Santo Strato utcatábláját és felfedeztük, s most már megállhattunk kérdezősködni a Posilippoval határos Marechiere iránt, amelynek utcáin a regényben többször is feltűnik az idegen házaspár, illetve az az ember, akiről az a hír terjedt el, hogy „meg akarja váltani a világot.”

Fehér ruhás, parafasisakos rendőrnő fogad az így megtalált Marechiere bejáratánál, ám közli: ott most épp búzaszentelés készül Szűz Mária kápolnájában, így a behajtás korlátozott. Nem baj! – lelkesedem –, amíg az lezárul, felkereshetnénk a Via Nicola Ricciardit, amely itt húzódik valahol a közelben, ahol egy magyar író lakott ötven évvel ezelőtt. – Ám ő sem tudott azonnal válaszolni, de a helyiek között nálunk gyorsabban tájékozódott. Rövidesen megtudtuk, hogy csak két sarkot kell visszagurulnunk a Santo Straton: a cél itt van karnyújtásnyira.

Ilyen egyszerű lenne? Igen. A jelzett helyen, egy autógumis műhelynél igazítanak el – menjünk néhány lépést balra: keresztezzük a keresett utcát.

Itt lennénk hát, az utcatábla is igazol. Most már csak felfelé kell lépkedni a 7-es házszámig. Jellegzetes nápolyi keskeny utca, két gépkocsi alig hogy elfér benne; kifelé tekintő erkélyek, lobogó fehérneműk. S már a szembeötlő magyar és olasz nyelvű emléktábla is „igazolja”, hogy jó helyen járunk:

EBBEN A HÁZBAN LAKOTT 1949–1952 KÖZÖTT
MÁRAI SÁNDOR
(1900–1989) MAGYAR ÍRÓ, A XX. SZÁZADI VILÁGIRODALOM
KIEMELKEDŐ ALAKJA
*(Állította 2000-ben a Nápolyi Önkormányzat és
a budapesti Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma.)*

Ezután már ment minden, mint a karikacsapás. A rendőr nénihez visszatérve, aki láthatta, hogy csak futó látogatásról van szó, megnyílt autónk előtt az út a Marechiare mélyébe is. Perceken belül a tengerparton voltunk, ahol – két más létesítmény mellett – ma is áll az a Finestrella (nápolyisan: A Fenestrella) bár, ahol a regénybeli házaspár vacsorázni szokott, s lábunk alatt csobogtak a hullámok, amelyekben Márai – naplójának tanúsága szerint – reggelente rendszeresen megmártózott. A víz átlátszóan tiszta, a sziklás-homokos partra habosan loccsan.

Közelben és távolban csónakok; párok mögött a Sorrentói félsziget és Capri körvonalai. Tíz óra van, ragyog a napfény, olyan giccses harmóniában, hogy már-már félek megemlíteni.

Majd újabb eligazítás. A parafa-sisakos hölgy iránymutatása nyomán felfelé kanyargunk a regény másik színhelyére, a Parco della Rimembranzára, az első világháború hőseinek emlékhelyére, amellyel nem is annyira a kegyeleti vonatkozás, hanem a tövében meghúzódó kilátó miatt lenne fontos szembesülnünk. S nem is elsősorban az innen nyíló és lenyűgözőnek várt látvány miatt, hanem, mert ez az a hely, ahonnan a regény hőse – az emberiség megváltásának a szándékával – a mélybe vetette magát. – Itt azonban nem volt szerencsénk. Az egész létesítményt lezárták: felvonulási épületek, építőanyag kupacok – folyik a teljes felújítás. Csak az egyik útkanyarból tudunk kipillantani – százhusz méterrel magasabbról – a Finestrellánál megismert tájra, majd egy másik pontról nyugat felé: az egykori Baiae és a még távolabbi Cunae vidékére, ahol Vergilius hőse partra szállt és Sybilla segítségével leereszkedett az alvilágba. A már többször emlegetett napló hányszor célzott ezekre a vonatkozásokra!

Ismét kocsiba ülünk és újra legurulunk a tengerhez, Posilippo/Marechiare nyugati partszegélyéhez, amelyet mesterséges útszakasz köt össze a regényben is megjelenő Nisida-szigettel, ahol kétezer évvel ezelőtt Brutus lakott, s amelynek tövéhez ott emelkedik az a szikla, amelyhez Odüsszeusz kikötöztette gályáját, mielőtt a félszemű Polüphemosz barlangjához indult. Pihe-nünk. Idelátszik újra Capri puttonnyal megtetézett púpja, s Baiae déli végén a tengerből kiugró Misenum fog, amelynek tövében Aeneas a partraszállás harcaiban elesetteket eltemettette. Elvont szavakat és vonalakat tudok csak felidézni, amelyekből hiányzik a tenger csillogó felülete, a víz illata, az alattunk elterülő szabad strand halk moraja s azok a szellős távlatok, – amelyek Ikaruszhoz hasonlóan – a levegőbe emelték az embert.

Nem folytatom. Szólhatnék ugyan a közeli Bagnoliról, ahol az olasz hatóságok annakidején az emigránsok menekülttáborát felállították, a fürdőiről híres Pozzuoliról, s mindenekelőtt Nápolyról, szűk sikátorairól, századfordulós üvegpalatájáról, a Galleria Umbertoról, a templomokról, s azok között is a kincstárában San Gennaro vérét őrző dómról. De az adatok egy bizonyos ponton túl fárasztóvá válnak és elfedik a lényegét.

* * *

Rövid úti beszámolónkban nem lehet feladatunk a *San Gennaro vére*nek mélyebb elemzése, ám nem tagadhatjuk, hogy a látottak – s természetesen a regény ismételt átolvása – felvetettek bennünk néhány olyan kérdést, amelyekre még nem figyelt fel az irodalomtörténet; vagy legalábbis nem abban az összefüggésekben, amelyeket e látogatás felszínre vetett. Közülük egyetlen egyet emelnék ki, amely – durva leegyszerűsítésben – a következőképpen hangzik: vajon mi lehet az oka annak, hogy Márai – és regénybeli alteregója – hátat fordított e csodálatos világnak, amelynek harmóniáját és szépségét olyan magával ragadó érzéki erővel jelenítette meg írásaiban?

Ha a regény felől közelítjük meg a kérdést, a válasz meglehetősen egyértelmű, jól átgondolt, ha úgy teszük: koncepcionális; az egész mű e körül a tengely körül forog. Ugyancsak rövidítve és leegyszerűsítve így hangzik: Ez a csodálatos dél-olasz mikrovilág, amely az európai kultúra egyik bölcsője s bizonyos értelemben az egész emberiség példázatának is tekinthető – olyan mérhetetlen és kilátástalan nyomorban szenved, amelyből csak egy remélt csoda emelheti ki. Hasonlóan az itt menedéket talált hóshöz, aki azért távozott hazájából, mert abban az anyaghoz hasonló szellemi-politikai nyomortapasztalt, amelynek megváltoztatását szintén csak a csoda által tudja elképzelni. S ő, aki hisz az ember – és anyagfölötti erőkben, elhatározza, hogy a világ (és hazája) megváltása érdekében feláldozza magát, életét.

A gondolatmenet ebben a formában megtámadhatatlan, ám maga a regény, a szerző is kérdőjelet tesz mögé. Ha nem is szavakban, hanem az elmélet, a világmegváltás meghirdetőjének a tettein keresztül. Azzal az egyszerű momentummal, hogy az önfeláldozást megkérdőjelezve a cselekménybe olyan szálakat is beleszó, amelyek pusztán öngyilkossággá fokozzák le a tettet. A hős ugyanis annak a napnak a hajnalán veti magát a mélybe, amelyen a kivándorlási hivatal az ország elhagyására kényszerítette volna, méghozzá olyan lélektelenül, hogy elszakította volna élettársától, aki Amerikába kapott beutazási engedélyt, szemben övele, akit a kietlen Ausztráliába irányítottak.

Ha azonban az éppen az elutazásunk előtti hetekben megjelent 1950–1952-es évek naplójába (vagy annak korábban közzétett változatába) tekintünk a válasz bonyolultabbnak tetszik. Különösen, ha melléje tesszük a *San Gennaro vére*nek befejező részét, amely a nápolyi szent ereklyéjének csodaként meghirdetett (s évi háromszori rendszerességgel ismétlődő) folyékonyvá válását is megjeleníti.

Csoda, megrendelésre? – tehető fel a kérdés, és regényében Márai közvetlenül ugyan nem válaszol, de valamiképpen mégis érzékelteti, hogy az esemény túlvilágisága legalábbis megkérdőjelezhető. Megkérdőjelezhető, mint ahogy egész világunk, az emberiség megválthatósága is.)Visszaulva ezzel az olvasó által levonható pesszimista s végkövetkeztetéssel Lőrinczy Huba tanulmányára, aki először adott hangot ennek a gondolatnak.)

A naplók adatai közül talán az a legfontosabb, amelyből egyértelműen kiderül: a valóságban Márai is és felesége is megkapták az amerikai vízumot. A regénybeli férfi és nő adminisztratív kettészakításának tehát nincs valós életfedezete. Egyszerű írói kitaláció, amelyre Márainak „csupán” azért volt szüksége, hogy általa megteremtse az öngyilkosság külső indítékát. S ha ez így van, meggondolandó: milyen méretekben kell komolyan vennünk ezt a sorsdöntő cselekedetet? – A regény belső világában természetesen nem vethető fel ilyen kérdés. Ám Márai életanyagához viszonyítva nem tekinthetjük másnak, mint egyfajta szerepjátszásnak, s amelynek csak szimbolikus jelentősége van. – Megítélésünk szerint azonban így is számos olyan üzenetet tartalmaz, amelyre nagyon is oda kell figyelnünk, s amelyek végső soron választ adhatnak a gondolatmenetünk elején felvetett kérdésre: miért is szánta rá magát Márai arra, hogy elhagyja azt a környezetet, amely élete egyik legrségebb szakaszát keretezte?

A további válaszokat immár az *Ami a Naplóból kimaradt 1950–1952* című kiadvány sorai tartalmazzák, amelyek Márai feljegyzéseinek korábbi változatával szemben több teret szentelnek az író személyes életének és nem mindig a nyilvánosságnak szánt gondolatainak. Ezekből megtudhatjuk,

hogy a kivándorlásnak egészen prózai okai voltak. Az olasz hatóságok a menekülőnek nem adtak állampolgárságot, csak tartózkodási engedélyt, amelyet folyamatosan meg kellett újítani. A megélhetés is bizonytalan volt. Kezdetben pénzzé kellett tenni a feleség értékesebb ruhadarabjait, ékszereit, bár utóbb a német és olasz kiadók már-már egy-egy régebbi mű fordítását is megjelentették. Mindehhez társult egyfajta politikai félelem is: Márai nagyobb biztonságban érezte magát a távolabbi kontinensen. Gondolatban még arra is vállalkozott, hogy polgári állást vállal; hogy ilyen hagyományos módon biztosítsa felesége és fogadott fia jövőjét. Igaz, azzal a kiegészítéssel, hogy az állampolgárság és az anyagi háttér megteremtése után időnként még vissza-visszatér Európába.

Ez mind igen elfogadhatónak hangzik, ám még mindig nem található meg benne az a mag, amely a regénybeli öngyilkosság gondolatát elindította volna. Pedig a válasz fellelhető az említett sorok között, nemkülönben akkor, ha felidézzük Márainak a háború előtti nézeteit, amelyek az eltömegesedéssel, a szellemileg kiüresedő civilizációval, Európa kultúrájának a pusztulásával függenek össze. S tegyük hozzá: amely értékvesztés és eltömegesedés jellegzetes megtestesülését 1952-ben is elsősorban a kényszerházának választott Amerikában láthatta. Ezt ugyan a napló ilyen közvetlenül és leegyszerűsítve egy helyen sem mondja ki, de számos utalása egyértelműen érzékelteti. Ugyanakkor ezek a szövegek megrendítően rögzítik Márainak a kivándorlás kiváltotta érzéseinek az ellentmondásosságát. Amikor kézhez kapja a vízumot – hazafelé tartva sírni kezd az utcán. Kezében érezheti az új élet, a menekvés lehetőségét? Vagy visszaretten attól az életformától és országtól, amelyet nemrég könnyel és ellenszenvvel, majd cinizmussal és műveletlenséggel vádolt? S ekkor elérkezünk ahhoz a kulcsmondathoz, amely egyértelműsíti feltevésünket: „Nem lehetetlen, hogy belehalok, ha kimegyek Amerikába...” – Ezek a szavak kimondják a lényegét, azt, hogy a regénybeli alterego öngyilkossága – egyfajta leszámolás a múlttal, búcsú az európai kultúrától, mindattól, ami eddig mint embert és írókat meghatározott.

Nem kívánjuk túlírni a felvetett összefüggést, de feltétlenül idekíváncskozik még a naplónak az a bekezdése, amely az irodalom jelentőségének hanyatlásáról szól, az írásról, amelyre a világnak már nincs szüksége, s amelynek nyomán Márai több helyütt is megemlíti, hogy a jövőben már csak a maga számára, íróasztalfiókjának kíván alkotni.

Végül az Amerikával kapcsolatos ellentmondásos érzéshez tegyünk hozzá még két momentumot. Egyrészt azt, hogy az 1951 őszen beindult Szabad Európa-adások honoráriumuma ugyan megnyugtató anyagi hátteret biztosított Márai életéhez, ugyanakkor azonban kezdetben elvonta minden al-

kotó erejét. Másrészről pedig azt, hogy e kapcsolódással ugyan bekerült a világpolitika áramába, ám ezáltal vaskos kompromisszumokra kényszerült; beszédhelyzete megváltozott, s nem mondhatott ki közvetlenül olyan indulatokat, mint amelyek például 1956 nemzetközi elszigetelődése nyomán feltódultak benne, látva azt, hogy a két nagyhatalom kiegyezett egy kis nép szabadságharcának eltiprásában.

(A *San Gennaro vérét* Márai épp ezekben a hónapokban fejezte be. A regény 1957 nyarán megjelent német fordításában már ott olvasható az a fejezet is, amely az 1956-os forradalom nyugatra távozott ex-kommunistáit elítéli.)

Ennyit tehát a Parco della Rimembranza kilátója kapcsán azokról az alkotáslélektani vonatkozásokról, amelyek az emberiség megváltását vállaló hős tettehez kapcsolódnak.

* * *

A másik kérdésünk igencsak prózai s az előbbinél jóval egyszerűbb. Így hangzik: vajon jó helyen jártunk-e? Jó helyre helyezték-e el az emléktáblát? Hazajövet ugyanis újra kézbe vettük a regényt és a már említett napló kiegészített kiadását. S megdöbbenve tapasztaltuk, hogy sem az egyik, sem a másik nem *via*, hanem *villa* Ricciardiról szól, villáról, ami épületet, épületcsoportot, települést jelent. A mi kis utcánk egyemeletes háza nem illik bele ebbe a képbe. A regény egyértelműen településről, bagolyvárról beszél, amelyet kagylómész odúk, lakóbarlangok szegélyeztek, s közepén templomtorony emelkedett. A napló is „több házat” – „közös kerítéssel” említ, amely Posilippo „tetőzetén” emelkedett, s az épülethez, amelynek második emeletén Máraiék laktak – e leírás szerint – „szép, enyhe lépcsőzettel emelkedő betonút vezet/ett/ fel, óriási pálmák, szőlőlugasok között.” A Via Ricciardira ez semmiképpen sem mondható.

Majd újra kézbe véve az író régi térképének másolatát meg is találok a *Villa Ricciardinak* jelzett helyet, a mi *Via Ricciardinktól* légvonalban körülbelül négy kilométerrel északabbra (az új térkép viszont már nem tünteti fel). Lehet, hogy ez volt Máraiék igazi tartózkodási helye, az igazi genius loci?

Miközben a kérdésről töprengünk, Mészáros Tibor felhívja a figyelmem a napló „Lajosára”, aki Máraiéknak a lakást szerezte, s aki nem más, mint Márton Lajos, Márainé nagybátyja s már jóval korábban a Posilippon élt – mint a Bagnoliban szervezett menekülttábor alkalmazottja. Lehet, hogy a levelek – óvatosságból – az ő címére irányítottak? S így jöhetett létre a cse-re? A nápolyi emléktábla-állítók így jutottak volna a Via Ricciardira?

Szép és logikus lenne ez a kombináció. Ám a regényben mégis található néhány olyan részlet, amely mintha a „via” mellett szólna (például az, hogy a főhős reggelente felkereste a tengert vagy a kilátót, amelyek ide elérhető közelségben fekszenek). S itt van még a napló egy további mondata 1949-ből, amely így szól: „Lajossal szobát cseréltünk”, méghozzá olyan szobát, amelyet a következő oldalon Márai „új szállásként” aposztrofál. Lehet, hogy ez a szobacsere – a „villából” a „viára” való leköltözést jelentette? Lehet, hogy az író időnként itt is tartózkodott? (A naplóban ugyanis a helyiség dolgozószobának való berendezéséről van szó.)

Jó lenne mindezt eldönteni. Vagy legalábbis a mai Villa Ricciardit is felkeresni, ha ugyan még megvan. (A hajdani ligetes Posilipport – a Rózsadombhoz hasonlóan – ma már sűrűn beépítették.)

Az utánam jövők talán majd megteszik, s akkor véglegessé és hitelessé válhat az író nápolyi emlékhelyeinek a sora.

„Magyarország olyan hely...”

Salamon István rádióinterjúja Márai Sándor sógornőjével

– *Ön mikor ismerte meg Márai Sándort?*

– Amikor megnősült, rögtön a házassága után, mikor legelőször együtt hazajöttek Kassára. Hát annak már rengeteg éve, én már nem emlékszem pontosan, hogy az mikor történt. Egész fiatalok voltak még. Aztán mentek Németországba lakni. S hazajöttek, otthon voltak talán egy hónapig.

– *És hogy ismerkedett meg az Ön testvérel Márai Sándor?*

– Az én testvéremet kiküldték a szülei Németországba – inkább nem mondom el, hogy miért, az tisztán magánügy – és tudomásom szerint ott ismerkedtek meg Németországban. És aztán megbeszélték, Magyarországon találkoztak másodszor és akkor volt az esküvő.

– *Szerelem volt ez?*

– Szerelem, nagy szerelem volt.

– *És a testvére ismerte már Márai műveit?*

– Hát ő akkor még alig írt valamit, az csak egy pár újságcikk volt. Márai még a kezdet kezdetén volt. A szüleim, amikor megtudták, hogy ők Németországban ilyen jól összeismerkedtek, hazahívták a testvéremet. Nem volt az nekik egy „megfelelő parti”, hát egy fiatal „senki” volt akkor, hogy úgy mondjam.

– *És Önök milyen családi háttérrel rendelkeztek, Ön és a testvére?*